

KULTUURRAAD VOOR VLAANDEREN, vereniging zonder winstoogmerk, opgericht op initiatief van mr. P. Knapen, toenmalig lid van de Bestendige Deputatie van Limburg, op 21 april 1959 in de Provinciale Raadzaal van Brabant te Brussel. De oprichting was het gevolg van een gemeenschappelijk besluit van de Bestendige Deputaties van de vier Vlaamse provincies en de provincie Brabant. De Raad telde aanvankelijk 60 leden; 30 hiervan werden benoemd door de Bestendige Deputaties,

waarvan voor elk provinciaal bestuur twee gedeputeerden; vervolgens werden nogmaals 20 leden gecoöpteerd. Allen waren leidende personen uit het culturele, wetenschappelijke en artistieke leven. Mr. P. Knapen werd tot eerste voorzitter gekozen en bleef dit tot op heden. Ondervoorzitters waren de liberale Gentse hoogleraar Paul de Keyser (overleden in 1966) en de socialistische Antwerpse culturele voorman Ger. Schmook. In 1970 werden W. Debrock en prof. A. Verkulst tot ondervoorzitters gekozen. J. Flerackers werd in 1959 tot algemeen secretaris benoemd. Sinds in 1965 mr. Flerackers kabinetschef van de Minister van Nederlandse Cultuur werd, wordt het secretariaat waargenomen door dr. J. Theuwissen. Het secretariaat verhuisde in 1967 van Frankrijklei 108 naar Jan van Rijswijklaan 28 te Antwerpen.

De stichting van de Raad was het gevolg van het ongenoegen in de Vlaamse culturele en politieke kringen om het uitblijven van de culturele autonomie en om de vruchteloze parlementaire initiatieven (besluiten van het Centre d'étude pour la réforme de l'état, 1936-'38; van het Onderzoekcentrum voor een nationale oplossing van de maatschappelijke, politieke en rechtskundige vraagstukken etc. 1949-'58; het wetsvoorstel Van Elslande, 1954, en het wetsontwerp-Collard, 1958, tot oprichting van cultuurraden). (Z. ook Cultuurraden). In de statuten had de vereniging zich tot doel gesteld de Nederlandse cultuur in Vlaanderen in al haar uitingen te behartigen en te bevorderen en hiertoe op eigen initiatief of in samenwerking met de openbare besturen of met particuliere organisaties middelen aan te wenden om de aard en de uitdrukkingswijze van het Vlaamse volksleven te beschermen, te bevestigen en op een hoger peil te brengen (art. 3 en 4).

Het sluiten van een schoolpact (pakt van november 1958; wet van 29 mei 1959) bood opnieuw mogelijkheden tot samenwerking tussen Vlamingen van uiteenlopende levensbeschouwelijke en politieke richtingen. Niettegenstaande de nieuwe cultuurraad zijn overleg aanvatte in een geest van onpar-

Kultuurraad voor Vlaanderen aan de Jan van Rijswijklaan te Antwerpen.

tijdige samenwerking, rees aanvankelijk argwaan en verzet, vooral in socialistische partijpolitieke kringen, tegen het initiatief van de door de Christelijke Volkspartij (CVP) homogeen bestuurde provincies. Het verwijt trof voornamelijk de benoemingsprocedure; een aantal kandidaten van socialistischen huize bedankten. Enkele trotseerden de politieke oekazen, van wie vooral Ger Schmoek ertoe bijdroeg om het ideologische wantrouwen in linkse kringen geleidelijk te verminderen.

De Kultuurraad werd aldus geleidelijk beschouwd als de officieuze spreekbuis van de Vlaamse provinciebesturen en kon zich door zijn representatieve samenstelling spoedig opwerken als een promotor van Vlaamse culturele belangen. Voorzitter Knapen kon bij de installatie van de gecoöpteerde leden op 7 november 1959 verklaren dat de provinciale besturen door bemiddeling van de Kultuurraad „een algemeen Vlaamse cultuurpolitiek wilden voeren om aldus het nationale leven en gevoel van het Vlaamse volk te ontwikkelen”.

Kort na zijn installatie publiceerde de Kultuurraad eind 1959 een unanieme motie met betrekking tot de afschaffing van de talentelling en de afbakening van de taalgrens (Kultuurraad voor Vlaanderen. Eerste Jaarboek, p. 70). In 1962 pleitte de Raad voor het geografisch behoud bij Vlaanderen van gemengde taalgebieden, zoals Moeskroen-Komen, door hier te voorzien in een speciaal statuut (Kultuurraad voor Vlaanderen. Derde Jaarboek, p. 25-26).

1. REORGANISATIE VAN DE CULTUURPOLITIEK. Ook het toenmalige regeringsontwerp inzake de nationale cultuurraden (wetsontwerp-Harmel) werd grondig onderzocht. De Kultuurraad wees de regeringsvoorstellen af, vooral wegens de te beperkte bevoegdheden en het ontbreken van elk publiekrechtelijk statuut. Hij was van mening dat de invoering van de culturele autonomie voorafgegaan moest worden door de splitsing van de administratieve diensten en van de begroting van het ministerie van onderwijs. De Kultuurraad stelde zelf een administratief schema op dat later tot voorbeeld strekte bij de splitsing van dit ministerie in 1964 (voltooid in 1969). In het memorandum van de Raad werd ook voor het eerst een rechtmatige verdeling van cultuurkredieten gevraagd op basis van de demografische behoeften van de beide cultuurgemeenschappen. Dit vraagstuk zou tot in de jaren '70 nog tot grote moeilijkheden in de schoot van de regering leiden.

Op 31 maart 1961 overhandigde de Raad aan de Koning een memorandum waarin de standpunten met betrekking tot de reorganisatie van de cultuurpolitiek waren omschreven (Kultuurraad voor Vlaanderen. Derde Jaarboek, p. 55-68). De Kultuurraad vestigde de aandacht op de stagnerende deelneming van Vlaamse jongeren aan universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en eiste hiervoor extra maatregelen. Tien jaar later zou de regering-Eyskens door buitengewone budgettaire inspanningen de achterstand geleidelijk trachten weg te werken.

De juridische commissie van de Kultuurraad bracht in 1969 belangrijke adviezen uit over tal van vraagstukken met betrekking tot de taaltoestanden in de rechtsbedeling (de rechtsbedeling in de provincie Limburg, in het arrondissement Brussel, bij het krijgsgerecht en het notariaat). De

Raad beijverde zich om het hoofdkantoor van vennootschappen op de plaats van de bedrijfs-exploitatie te vestigen (het wetsvoorstel-Philippart van 1947).

2. NOORD-ZUID-INTEGRATIE. Aan de samenwerking met Nederland gaf de Raad van het begin af prioriteit. Reeds in 1960 werden contacten onderhouden met het Nationaal Overleg voor Gewestelijke Cultuur, de overkoepelende stichting van de provinciale culturele raden in Nederland. In 1963 had het secretariaat een zeer groot aandeel in de organisatie van het 36ste Nederlands Congres in Antwerpen, waaruit in 1965 een afzonderlijke Vlaams-Nederlandse Stichting voor de culturele integratie van Noord en Zuid werd opgericht. De Kultuurraad was de promotor van verscheidene Belgisch-Nederlandse conferenties voor volksoopvoeding. In 1963 kwam, naar het succesvolle Nederlandse voorbeeld, de Vlaamse uitgave van Openbaar Kunstbezit uit. In 1972 werden deze afzonderlijke Vlaamse en Nederlandse uitgaven verenigd.

Het memorandum over de noodzaak van een eenvormige spelling (Kultuurraad voor Vlaanderen. Derde Jaarboek, p. 114-115) bracht de regeringen ertoe in 1963 een nieuwe spellingscommissie te installeren om de heersende verwarring door de dubbele mogelijkheid van schrijfwijze van bastaardwoorden uit te schakelen.

Medewerking en bescherming op het cultureel-organisatorische vlak werden alleen voor belangrijke culturele en artistieke activiteiten voorbehouden, zoals de stichting van het Festival van Vlaanderen, de jaarlijkse boekenbeurs in de hoofdstad, de aandacht voor de Vlaamse aanwezigheid in het buitenland (stichting van de Vereniging België in de Wereld, B.I.W.), de steun voor de verbreding van de beschaafde omgangstaal.

In een uitgebreid advies nam de Raad het op

*Het Juweel van Vlaanderen,
naar een ontwerp van R. Buytaert.*

voor meer ontwikkelingskansen voor het sociaal-cultureel vormingswerk (Kultuurraad voor Vlaanderen. Derde Jaarboek, p. 44-47), inzonderheid met betrekking tot de infrastructuur, de kaderopleidingen, de subsidiëring.

Naar aanleiding van het eerste lustrum stelde de Kultuurraad twee ereprijzen in, die op 12 december 1964 op plechtige wijze werden uitgereikt aan prof. P. Brachin, hoogleraar in de neerlandistiek aan de Sorbonne te Parijs, en aan gevolmachtigd minister Julien Kuypers: het zgn. „Juweel van Vlaanderen”, om de vijf jaar toe te kennen aan twee personen, een Nederlandstalige en een vreemde, die een belangrijke bijdrage hebben geleverd tot de uitstraling van de Nederlandse cultuur. (In 1969 werden deze prijzen uitgereikt aan prof. E. Schillebeeckx, hoogleraar in de theologie te Nijmegen, en aan dr. A. Toepfer, koopman en mecenas te Hamburg.)

3. NA 1964. In het midden van de jaren zestig legde de Kultuurraad steeds meer de nadruk op de noodzaak van grondwettelijke erkenning van de cultuurgemeenschappen en van eigen instellingen ten behoeve van een doeltreffende cultuurpolitiek. Van 1965 af werd hij ook regelmatig geraadpleegd inzake de institutionalisering van de culturele autonomie.

De serene en objectieve geest die van het begin af zowel in woorden als daden van de Kultuurraad tot uiting kwam, versterkte de invloed van zijn adviezen. In 1965 werd een belangrijk memorandum uitgegeven, opgesteld door afgevaardigden van de Kultuurraad, samen met andere representatieve Vlamingen van diverse richtingen. In deze memorie werd het afsluiten van een „cultuurpact” bepleit om de nog bestaande argwaan van levensbeschouwelijke en politieke minderheidsgroepen tegenover de culturele autonomie te neutraliseren (Kultuurraad voor Vlaanderen. Vierde Jaarboek, p. 65-69).

Op 12 januari 1967 diende de Raad een memorie in bij de Commissie-Meyers (Kultuurraad voor Vlaanderen. Vierde Jaarboek, p. 78 vlg.). Verscheidene moties betreffende actuele nationale problemen volgden elkaar toen regelmatig op: over de kwestie-Leuven, de taalverklaring en het onderwijs in de moedertaal in de hoofdstad, de universitaire expansie.

4. GRONDWETSHERZIENING. Drie belangrijke adviezen werden in 1968 uitgebracht. Op 8 januari 1968 nam de Kultuurraad een standpunt in ten opzichte van het nationaal statuut van Brussel en verdedigde hierin het instellen van de sub-nationaliteit en een paritair bestuurscollege van Nederlandssprekenden en Franssprekenden voor alle aangelegenheden die het onderwijs, de cultuur, de ruimtelijke ordening en de economische ontwikkeling betreffen.

Op 28 mei 1968 sprak de Raad zich uit voor een werkelijk wetgevende culturele autonomie door de afzonderlijk per taalgemeenschap ingedeelde vergaderingen van parlementairen. Dit voorstel werd het uitgangspunt voor het regeringsakkoord van juni 1968, dat tot de grondwetsherziening van 1971 zou leiden. Het regeringsontwerp in verband met de agglomeratie-Brussel was weliswaar gebaseerd op suggesties van de Raad, o.m. wat betreft het paritair beheer, maar had het beginsel van de sub-nationaliteit niet overgenomen; de verkie-

zingen voor het agglomeratiecollege op 21 november 1971 toonden echter aan in welke mate gemengde kiezerslijsten tot politieke verwarring kunnen leiden.

Een derde advies in deze belangrijke politieke periode van 1968 had betrekking op het brandende probleem van de Leuvense universiteit: de Raad verdedigde de integrale overheveling van Leuven-Frans naar Wallonië en de organisatie van een volwaardige Nederlandse afdeling van de Vrije Universiteit Brussel. Ook dit standpunt werd in de regeringsteksten omgezet.

De bedachtzame bescheidenheid waarmee de Kultuurraad voorstellen aan de politieke wereld wist voor te leggen, heeft het mogelijk gemaakt dat zijn standpunten en denkbeelden zo rechtstreeks in de praktische politiek konden doordringen.

5. CULTURELE PROMOTIE. In andere domeinen van de praktische cultuurpolitiek trad de Raad stimulerend op; o.m. door de oprichting van een Theatercentrum te Antwerpen ter bevordering van het schouwburgbezoek; een actie voor balletkunst leidde in 1969 tot de instelling van een professionele dansgroep Ballet van Vlaanderen; er vond een colloquium plaats over de lyrische kunst en er werden verscheidene studies van het sociaal-cultureel vormingswerk gemaakt.

In samenwerking met de Economische Raad voor Vlaanderen en het Vlaams Economisch Verbond werd een in het Engels opgestelde knipselkrant uitgegeven, de Flemish Press Review, ten gerieve van buitenlandse journalisten. Enkele jaren (tot 1970) verzorgde de Kultuurraad een overzicht van perscommentaren in eigen publikatie Feiten en Meninge (Kultuurraad voor Vlaanderen. Vijfde Verslagboek, p. 67).

LITERATUUR: *Kultuurraad voor Vlaanderen. Verslagboeken* (sinds 1959).

JOHAN FLEERACKERS